

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата педагогічних наук, доцента

Ткаченка Вадима Володимировича

на дисертаційну роботу Кирієнка Олександра Геннадійовича

«Педагогічна система формування здоров'язбережувальної компетентності дорослого населення в Сполучених Штатах Америки (друга половина XX – початок XXI століття)»

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертації. Актуальність дисертаційного дослідження О. Г. Кирієнка зумовлена глибокими соціально-економічними, демографічними та культурними трансформаціями сучасного світу, які вимагають переосмислення ролі освіти дорослих як ключового чинника сталого розвитку суспільства. В умовах демографічних та соціальних викликів в Україні, що додатково загострилися внаслідок повномасштабної військової агресії та зростання рівня психоемоційного стресу населення, формування здоров'язбережувальної компетентності дорослих перетворюється на стратегічний імператив збереження людського капіталу. У цьому контексті ґрунтовне вивчення та систематизація багатого досвіду Сполучених Штатів Америки, де сформована цілісна й гнучка система освіти дорослих у сфері здоров'язбереження, є надзвичайно своєчасним і науково виправданим завданням.

Зв'язок дисертації з науковими програмами та темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до науково-дослідних тем кафедри освітології та педагогіки мистецтва Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького «Підготовка майбутніх фахівців педагогічної освіти в умовах європейської освітньої інтеграції» (державний реєстраційний номер 0123U105311) та кафедри теорії та методики фізичного виховання «Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в умовах трансформації освіти» (державний реєстраційний номер 0121U108574). Тему дисертації затверджено вченою

радою МДПУ імені Богдана Хмельницького (протокол № 5 від 29.11.2022; уточнено: протокол № 9 від 09.02.2026).

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни. Проведений аналіз дисертації О.Г. Кирієнка дає підстави розглядати її як завершену, цілісну та науково обґрунтовану кваліфікаційну працю з актуальної проблеми педагогічної науки. Науково-понятійний апарат роботи визначено чітко й відповідно до вимог спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки. Високий ступінь обґрунтованості та достовірності результатів дослідження забезпечується коректним обранням дослідницької методології, системним аналізом теоретичного й нормативного матеріалу, застосуванням комплексу взаємодоповнювальних методів наукового пошуку, широкою джерельною базою, яка налічує 245 найменувань (із яких 159 – іноземними мовами), а також успішним упровадженням здобутих результатів у закладах вищої освіти України, що підтверджено відповідними довідками про впровадження. Структура праці відзначається логічністю, збалансованістю й підпорядкованістю поставленим науковим завданням, які здобувач виконав у повному обсязі.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що у дисертації вперше здійснено цілісний історико-педагогічний і системний аналіз формування та розвитку здоров'язбережувальної компетентності дорослого населення США у другій половині XX – на початку XXI століття як складової гуманітарної та освітньої політики держави, що реалізується через інтеграцію сфери здоров'язбереження, освіти дорослих, фізичної культури і спорту. Обґрунтовано сучасні тенденції функціонування здоров'язбережувальної компетентності як цілісної педагогічної системи, яка діє на засадах міжвідомчої взаємодії державних інституцій, громадських організацій та освітніх структур. Розкрито генезу базових складових здоров'язбережувальної компетентності дорослого населення США (ціннісно-мотиваційної, когнітивної, діяльнісно-поведінкової та

рефлексивно-оцінювальної) у контексті трансформації від медико-орієнтованої моделі до профілактично-освітньої парадигми. Удосконалено критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, операційно-поведінковий) та показники сформованості цієї компетентності у дорослих. Набули подальшого розвитку теоретичні положення андрагогіки щодо інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти дорослих, а також наукові підходи до використання засобів фізичної культури та спорту для підвищення якості життя населення. До наукового обігу введено та систематизовано комплекс нормативно-стратегічних документів, програм і звітів органів державної влади США у сфері громадського здоров'я та освіти дорослих, що розширило джерельну базу вітчизняних порівняльно-педагогічних досліджень і створило підґрунтя для використання американського досвіду в модернізації української системи освіти дорослих. Здобувач у повному обсязі виконав усі п'ять поставлених у роботі наукових завдань.

Практична цінність роботи. Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості використання його положень і висновків для модернізації української системи освіти дорослих з урахуванням пріоритетів здорового способу життя. Матеріали роботи впроваджено в освітній процес низки закладів вищої освіти (зокрема, МДПУ імені Богдана Хмельницького, НУ «Запорізька політехніка», Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, Донбаського державного педагогічного університету, Рівненського державного гуманітарного університету) та використано для структурування й оновлення змісту навчальних дисциплін «Зарубіжні системи підготовки фахівця в галузі фізичної культури і спорту» і «Філософія фізичної культури та здорового способу життя».

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності. Оцінка змісту дисертаційної роботи О. Г. Кириєнка засвідчує, що вона є цілісним, логічно структурованим та

концептуально вивіреном науковим дослідженням, у якому послідовно та в повному обсязі реалізовано поставлену мету та наукові завдання. Зміст роботи вирізняється високим рівнем наукової організації, чіткою композицією, аргументованістю висловлених положень і внутрішньою узгодженістю всіх її складників. Дисертація має класичну побудову й містить вступ, три змістовно пов'язаних розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел і додатки. У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, чітко сформульовано науковий апарат, хронологічні межі та методологічну основу пошуку.

У першому розділі здійснено теоретико-методологічний аналіз понятійного апарату, деталізовано зміст дефініцій «здоров'я», «здоров'язбереження», «здоров'язбережувальна компетентність», «освіта дорослих» та виокремлено три історичні етапи розвитку досліджуваної педагогічної системи в США.

У другому розділі розкрито педагогічний потенціал діяльності державних установ, громадських організацій та університетських сертифікаційних програм США, а також спроектовано цілісну чотириблокову структурну модель педагогічної системи формування здоров'язбережувальної компетентності дорослих.

У третьому розділі проведено порівняльний аналіз функціонування відповідних систем у США та Україні й на основі опитування фахівців обґрунтовано перспективні напрями використання американського досвіду у вітчизняному освітньому просторі. Висновки до розділів та загальні висновки роботи є підсумком виконаного аналізу, відзначаються системністю та чіткістю. Дисертація викладена науковим стилем із дотриманням академічної термінології та логіки. У дисертаційному дослідженні не виявлено фактів порушення принципів академічної доброчесності: праця виконана здобувачем самостійно, містить результати власних розробок, а всі цитування й посилання на праці інших науковців та

нормативні джерела оформлені згідно із встановленими вимогами та стандартами.

Мова та стиль викладення результатів. Дисертація викладена науковим стилем із дотриманням академічної термінології, послідовності та доступності висвітлення матеріалу. Дисертація складається з анотацій, вступу, 3 розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (245 найменувань, з них 159 – англійською мовою) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 315 сторінок, із них основного тексту – 214 сторінок. Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи. Наукові результати дисертації висвітлені у 15 наукових публікаціях здобувача, серед яких: 7 статей у наукових періодичних виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України (категорія «Б»); 1 розділ у закордонній колективній монографії; 7 публікацій у матеріалах всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференцій. Результати дисертації були апробовані на 13 наукових фахових конференціях та форумах міжнародного й всеукраїнського рівнів. Публікації повністю відображають основний зміст роботи, а особистий внесок здобувача у працях, опублікованих у співавторстві, є вирішальним і чітко окресленим.

Зауваження до дисертаційної роботи. Позитивно оцінюючи загальний високий науковий рівень дисертаційної роботи, вважаємо за необхідне висловити такі зауваження та побажання дискусійного характеру:

1. Обґрунтовуючи в третьому розділі перспективні напрями адаптації американського досвіду в український освітній простір (зокрема децентралізованих моделей та міжсекторальних програм), автор міг би ще ширше окреслити специфіку інституційних та ресурсних спроможностей українських територіальних громад в умовах сучасних викликів, що додало б імплементаційним пропозиціям ще більшої прикладної цінності.

2. У дослідженні справедливо приділено значну увагу цифровізації освітньо-медичного середовища (eHealth, мобільні застосунки, онлайн-платформи моніторингу). Утім, у перспективі розширення наукового пошуку було б доцільно окрему увагу приділити проблемі «цифрового розриву» серед осіб пізнього дорослого віку, для яких цифрова грамотність є важливим чинником доступу до здоров'язбережувальних ресурсів.

3. У підрозділі 3.3 автор слушно спирається на результати анкетування фахівців для обґрунтування перспектив застосування американського досвіду в Україні. Разом із тим, зміст роботи лише виграв би, якби здобувач дещо детальніше висвітлив методологічні характеристики проведеного опитування (зокрема, розподіл респондентів за професійним профілем), що дозволило б ще яскравіше підкреслити ґрунтовність емпіричної бази.

4. У текстовій частині дисертації спостерігається певна варіативність у поданні окремих іншомовних назв та аббревіатур: деякі американські інституції та програми (наприклад, HHS, CDC, PAGA, Healthy People) подекуди дублюються в авторському перекладі та мові оригіналу. Робота виграла б від більш суворої уніфікації таких позначень по всьому тексту.

Вважаємо, що висловлені зауваження мають виключно дискусійний та порадицький характер, не зменшують високу наукову новизну, теоретичну й практичну значущість одержаних результатів і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок про дисертаційну роботу. На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що за своєю актуальністю, значним обсягом виконаних досліджень, науковою новизною, достовірністю одержаних результатів, обґрунтованістю висновків, оформленням роботи, дисертація Кирієнка Олександра Геннадійовича «Педагогічна система формування здоров'язбережувальної компетентності дорослого населення в Сполучених Штатах Америки (друга половина XX – початок XXI століття)» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та

скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор Кирієнко Олександр Геннадійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Опонент:

Кандидат педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри освітнього менеджменту,
артменеджменту і соціальної роботи
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького

Вадим ТКАЧЕНКО